

«ÚZLIKSIZ BILIMLENDIRIW SISTEMASÍDA ARALÍQTAN OQÍTÍWDÍN INTEGRACIYASÍ»

atamasındaǵı IV Xalıqaralıq ilimiy-teoriyalıq konferenciya

MILLIY QÁDIRIYATLAR MILLETTÍN AYNASI SIPATINDA

Abibullaeva Perdegul Ongarbaevna,
NMPI, Gumanitar hám jámiyetlik pánlerdi
aralıqtan oqıtıw kafedrası assistent oqıtıwshısı

Annotaciya: *Bul maqalada milliy qádiriyatlardıń jámiyetgegi ornı, onıń búgingi kúndegi áhmiyeti, milliy qádiriyatlardı tiklew, rawajlandırıw, ózligimizdi biliw, ruwhıy qádiriyatlar sistemasın jaratıw, onı asırıp abaylaw, keyingi áwladqa jetkiziw ulıwma milliy wazıypalardıń tiykarı sıpatında kórsetilgen.*

Tayanış sózler: *qádiriyat, milliy qádiriyatlar, ruwhıy miyras, tárbiya, kámil insan.*

Hár bir xalıqtın milliy qádiriyatların onıń tariyxı, mádeniyatı, ózine tán úrp-ádetleri, dástúrlerisiz kóz aldımızǵa keltiriw qıyın. Qádiriyatlar - bul jámiyetin sociallıq-ekonomikalıq, mádeniy-ruwhıy rawajlanıwınıń nátiyjesi. Sonıń ushın da qádiriyatlarda zamannıń ruwhı, imkaniyatları, sol zamanda jasaǵan adamlardıń arzıw-úmitleri, talap hám mıtájlikleri óz kórinisin tabadı. Búgingi kúnde milliy qádiriyatlardı tiklew, rawajlandırıw, ózligimizdi biliw, ruwhıy qádiriyatlar sistemasın jaratıw, yaǵnıy bul ana watanǵa húrmet, ata-babalar ruwhına sadıqlıq, úlkenge húrmet, kishige izzet, uyat, iybe sıyaqlı ózgesheliklerdi asırıp abaylaw, keyingi áwladqa jetkiziw ulıwma milliy wazıypalardıń tiykarın quraydı. Usı kóz qarastan, Jańa Ózbekstannıń 2022-2026 jıllarǵa mólsherlengen Rawajlanıw strategiyasında «Ruwhıy rawajlanıwdı támiyinlew hám tarawdı jańa basqıshqa alıp shıǵıw» baǵdarınıń 71-bap 259-bántinde «Xalıqtın milliy qádiriyatları hám ruwhıy miyrasın asırıp-abaylaw, keń en jaydırıw hám de rawajlandırıwdı mámleket tárepinen qollap-quwatlaw» wazıypası belgilengen[1]. Hár bir xalıq, hár bir milletin ózi qádirleytuǵın mádeniyatı, tili, úrp-ádet, dástúrleri, ádep normaları, jáne ózine tán ótmishi, mádeniy ruwhıy qádiriyatları, milliy qahramanları bar. Milletin idırawı – milliy qádiriyatlardıń idırawına alıp keledi. Insaniyat tariyxı – belgili etnoslardın payda bolıwı, rawajlanıwı hám idırawı, olardıń ornına basqaları payda bolıwınan ibarat process sanaladı. Bul óz nábwetinde eń áhmiyetli hám aktual máselege, yaǵnıy millet milliy qádiriyatlardıń obyektı hám iyesi sıpatında saqlawı, óziniń áwladların asırıp-abaylawı lazım.

Ózbekstan Respublikası Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevtin «Jaslarımız erkin pikirleytuǵın, joqarı intellektual hám ruwhıy jetiklikke iye bolıp, dúnya kóleminde óz teńleslerine bos kelmeytuǵın insanlar bolıp kámal tabıwı, baxıtlı bolıwı ushın mámleketimiz hám jámiyetimizdin bar kúsh hám imkaniyatların jaratıp beremiz»[2],

«ÚZLIKSIZ BILIMLENDIRIW SISTEMASÍNDÁ ARALÍQTAN OQÍTÍWDÍN INTEGRACIYASÍ»

atamasındaǵı IV Xalıqaralıq ilimiy-teoriyalıq konferenciya

degen pikirleri jas áwladtı milliy qádiriyatlar tiykarında jetik, barkamal etip tárbiyalaw kózde tutılǵan.

Joqarı ruwhıy qádiriyatlardı milliy idea hám aǵartıwshılıq penen uyǵınlıqta alıp barıwda ulıwma insanıy qádiriyatlar, tálim-tárbiya, ilim pán hám ádep-ikramlılıqtıń ornı ózgeshe. Shıǵısta usı qádiriyatlardı perzentler sanasına sińdiriw shańaraqtan baslanadı. Óytkeni shańaraqta milletke tán bolǵan qarım-qatnas mádeniyatı, mehir-muhabbat, ar-namıs sıyaqlı ádep-ikramlılıq normaları, insanıyılıq páziyetler kámil insandı qalıplestiriwde áhmiyetli rol oynaydı. **Kámil insan degende eń dáslep dúnya qarası keń, watanına sadıq, óz pikirine iye, minez-qulqı menen ózgelege ibrat bolatuǵın juwapkershilikli hám salamat insanlardı túsinemiz.** Birinshi náwbette ádep-ikramlılıq, ruwhıy qádiriyatlar, yaǵnıy bir-birewge ǵamxorlıq qılıw, kekselerge húrmet kórsetiw sıyaqlı páziyetlerdi shańaraqta ata-analardıń perzentlerine beretuǵın hám óz náwbetinde ata-babaları, tuwǵan-tuwısqanları hám basqa da jaqınları tárepinen berilgen tárbiyası arqalı ózlestiredi.

Insan tek tárbiya arqalı ǵana kámillikke erisedi. Solay eken jaslardıń ruwhıy dúnya qarasını bekkemlewde xalqımızdıń ullı sóz sheberleriniń ádebiy shıǵarmalarınıń da áhmiyeti úlken. Atap aytqanda, Soppaslı Sıpıra Jıraw, Asan qayǵı, Jiyrenshe sheshen dóretpelerinde jaslardı miynetsúygishlikke, adamgershilikke, aqıllı bolıwǵa, batırılıqqa tárbiyalaw hám ádep-ikramlılıq normaları sáwlelengen **milliy qádiriyatlarǵa tiyisli bay miyrasımızdan paydalanıw maqsetke muwapıq boladı [3].**

Bugungi künde milliy qádiriyatlar – bul millettiń ózine tán qádiriyatları bolıp, onı bekkemlep barıw nátiyjesinde, ulıwma insanıy qádiriyatlardı qalıplestirip, rawajlandırıp, turmıs processinde jańalanıp, basqa xalıqlar qádiriyatları jetiskenlikleri menen bayıtıp barıw arqalı áwladtan-áwladqa ótkeriw, miyras qaldırıw eń aktual máslelerden sanaladı.

Milliy qádiriyatlardıń túri hám quramın tómendegishe ajratıp kórsetiw múmkin:

1. Millettiń genofondı, tábiyiy qaytalanbaslıǵı, ózine tánligi, tariyxıy ózgeriwsheligi hám sociallıq túrliligi;
2. Millet tariyxı, ótmishi, keleshegi hám ruwhıy miyrası;
3. Milliy aymaq, materiallıq hám mádeniy jasaw shárayatları, ekonomikalıq tiykar hám sociallıq jaǵdaylar menen baylanıslılıǵı;
4. Úrp-ádet, dástúrler, turmıs tárizi hám basqalardaǵı milliylik, olar menen ózine tán ózgeshelikler;

«ÚZLIKSIZ BILIMLENDIRIW SISTEMASÍDA ARALÍQTAN OQÍTÍWDÍN INTEGRACIYASÍ»

atamasındaǵı IV Xalıqaralıq ilimiy-teoriyalıq konferenciya

5. Milliy til, milliy mádeniyat hám ruwhıylıq, milliy sana hám milliy ruh, milliy sezim hám idealar.

Usı atap ótilgen qádiriyatlar tiykarında Ózbekstandı jańalaw hám rawajlandırıw jolı tórt tiykarǵı negizge tiykarlanadı:

1. Ulıwma insanıy qádiriyatlarǵa sadıqlıq;
2. Xalqımız ruwhıy dárejesin bekkemlew hám rawajlandırıw;
3. Insannıń óz imkaniyatların erkin kórsete alıwı;
4. Watansúywshilik, insanıylıq, tolerantlıq.

Atap kórsetilgen milliy qádiriyatlarımız tiykarında jaslar arasında kóbirek tárbiyalıq jumislardı alıp barıw hám en jaydırıwda máhálle, shańaraq, jámáát, tárbiyalıq mekemelerdiń ornın kúsheytiriw zárúrligin atap ótiw orınlı [4].

Demek hár bir millettiń ruwhıy baylıǵı milliy hám ulıwma insanıylıq qádiriyatlardıń birliginen quraladı. Ruwhıy miyras ótmishtiń jemisi. Onı tolıq, ádil iyelew hám rawajlandırıw házirgi áwlad wazıypası. Óz mádeniy miyrasın, qádiriyatların bilmew yamasa mensinbew manqurtlıq esaplanadı. Olardı bayıtıp, joqarı dárejege kóteriwege háreket etpew millet hám onıń keleshegi ushın úlken joǵaltıw. Ruwhıylıǵı joqarı dárejede rawajlangan insan ǵana erkin Watanımızdıń ullı keleshegi ushın miynet etip, qúdiret taba aladı.

Paydalanǵan ádebiyatlar

1. 2022—2026 йилларга мўлжалланган янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси Т; “Ўзбекистон”, 2022. 71-боб. 259-модда.
2. Шавкат Мирзиёев. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. “Ўзбекистон”, 2016.Б.146.
3. Ө.Алеуов «Қарақалпақстанда тәлим-тәрбиялық ойлардың қәлиплесиўи ҳәм раўажланыўи», «Билим» 1993, Б.10
4. История античных цивилизаций. Т.1. – М.: Век, 1991. 169-178
5. M.Farmonova «Qa'driyatlar – ma'naviy kamolot asosi» (Ilmiy-uslubiy qo'llanma) T. «Tasvir nashriyot uyi» 2019, B.4.
6. Olimovna, R. M. (2023). BAYNALMINAL OILALARNING IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARINI ORGANISH IJTIMOIIY PSIXOLOGIK MUAMMO SIFATIDA. PEDAGOGS, 48(2), 49-51.